

İoanna Kuçuradi: Dünyamızı insanoğlu insanlar ayakta tutuyor

Türkiye'nin felsefedeki bir numaralı ismi o. Türkiye Felsefe Kurumu'nu kurdu; Uluslararası Felsefe Kurumları Federasyonu'na başkanlık etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Türkçe'nin mevcut kelime hazinesiyle felsefe yapamazsınız" deyince, on yıllardır Türkçede felsefe yapan İoanna Kuçuradi'ye sorduk... Hem "Yapılır" dedi hem nasıl yapacağımızı anlattı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan "Türkçenin mevcut kelime hazinesiyle felsefe yapamazsınız" dedi, ortalık karıştı. Türkçenin felsefe üretmede, tartışmada diğer dillere göre bir eksiği var mı?

Felsefe, 'üretmeyle', yani yeni felsefi bilgi ortaya koyma, olan bitenlerde problem görebilmemizle ilgili. 'Problem' derken bir aykırılığı kastediyorum: Örneğin gördüğümüz, farkına vardığımız bir şeyle aynı konuda bildiğimiz arasında bir aykırılık. Bir problem yakaladığımız zaman, onu herhangi bir dille dile getirme yolunu da buluruz. Türkçeyle de öyle.

O halde "Türkçede problem yok" diyebilir miyiz?

Birkaç dille aynı 'şeyi' dile getirmeye çalıştığımız zaman, her dilde farklı güçlüklerle karşılaşabiliyoruz. Ama ben buna 'eksiklik' demem. Diller, o dillerde yazarların eserleriyle zenginleşir.

"Türkiye'den filozof çıkmadı, çıkmıyor" denir sürekli. Bildiğim kadarıyla siz hocanız Takiyettin Mengüşoğlu'nun 'filozof' olduğunu söylüyorsunuz. Nedir onu diğer isimlerden ayıran?

'Filozof'tan, felsefe alanında yeni bilgiler getiren ve bu bilgilerle olan bitene ışık tutan bir insanı anlarsak, hocam Takiyettin Mengüşoğlu bir filozoftur; çünkü o, 'İnsan Felsefesi' alanında yeni, insana ışık tutan bir görüş getirdi. Ne var ki, bir görüşü değerlendirmek ve yeniliğini görebilmek için, felsefe tarihinde ve günümüzde o alanda yapılan çalışmaları bilmek gerekir.

"Türkçe'de felsefe yapılmaz" denmişken soralım, bizde felsefecilere başvuran, felsefeden yararlanan siyasetçiler var mı?

Çok seyrek oluyor. Ama yalnızca fikir almak yetmez, o fikirleri değerlendirerek onlardan yararlanmak, yani belirli bir konuda felsefi bilgiye dayanarak iş yapmak, o bilgiyi kullanmak gerekir.

Filozoflar "Fildişi kulelerde oturuyorlar, toplumdaki habersizler" diye eleştiriliyor. Katılır mısınız?

Bu söz kısmen doğru. Öyle olan filozoflar var. Ama biz bilimsel ya da felsefi çalışmaları sırf kendimizi tatmin etmek için yapmıyorsak, aksine dünyamızda gitgide daha çok sayıda insan, insan olmaya yakışır bir şekilde yaşayabilsin diye yapıyorsak, felsefi bilginin, özellikle de değer bilgisinin, olabildiğince çok insana ulaşmasını hedeflememiz gerekiyor. Bizim Türkiye Felsefe Kurumu'nu kurmamızın amaçlarından biri de felsefeyi üniversitelerin dört duvarı dışına çıkarmaktı.

Öğrenciniz Oruç Aruoba, bir röportajında "Türkiye'de felsefe hocaları hep bir 'dışarıklı' akımının 'Türkiye acentesi' oldular, yani felsefeyi ithal ettiler. İthal felsefe, felsefe değildir" diyor. Türkiye'de felsefe ithal mi gerçekten?

Oruç 'hep' derken abartıyor. 'Hep' sözcüğü fazla! Çünkü öyle yapan da var, yapmayan da.

BEN İNADINA İYİMSERİM

Önceliğiniz her zaman eğitim oldu. Eğitim sistemimizdeki eksiklikler olarak neleri sayarsınız?

44 yıldır hocalık yapan biri olarak bugün gördüğüm en büyük eksikliklerden biri bağlantı kurmakla ilgili. Öğrencilerin çoğu bağlantılı düşünmeye alışmış değil, mevcut bağlantıları göremiyorlar. Bir söylenenden zorunlu olarak çıkan sonuçları da göremiyorlar. Bir eksiklik de değerlendirme ve değer konularıyla ilgili. İnsanların ezbere, yani kültürel değer yargılarıyla değerlendirmelerde bulduklarının farkına varmalarına yardımcı olmuyor eğitim. Eğitimimizdeki ezbercilikten de ezbere şikâyet ediliyor.

"Okullara dört yıl boyunca her biri üçer saatlik dört felsefe dersi koyalım. İddia ediyorum, 15-20 yıl sonra Türkiye farklı"

Olur” demiştiniz yıllar önce. Halen aynı kanaati taşıyor musunuz?

Evet, aynı düşüncedeyim. Bir gün gelir, belki bir ilgilinin dikkatini çeker.

Kant "Felsefe öğretilemez, ama felsefe yapma öğretilir" demişti. Bizim eğitim sistemimiz felsefe öğretebiliyor mu?

Hep şikâyet etmeye alıştık. Ama önce kendimiz ne yapıyoruz, ona bakmak gerek. Felsefe 'yapmak' öğretilir, ama karşımızda yapmak isteyen ve bunun için gerekli donanımı edinmek için sıkı çalışan insan varsa. Ayrıca, felsefe okuyan herkesin yeni felsefi bilgi getirmesini beklememek gerek. Felsefe eğitimi problem görmeyi ve olan bitene değer bilgisi ve insan hakları bilgisiyle bakmayı öğretse, yeter. Hocalık, genel olarak, kişilere özel yeteneklerinin, yani onların en iyi neleri yapabileceklerinin farkına varmalarına ve o yöne doğru ilerlemelerine yardımcı olmak olsa gerek.

İNSAN HAKLARINI KORUMAK KAMU GÖREVİDİR**Neredeyse tüm kariyeriniz boyunca insan hakları üzerine çalıştınız. Bugünlere iyimser bir şekilde bakabiliyor musunuz? Türkiye'nin insan hakları karnesini nasıl değerlendiriyorsunuz?**

İnatla iyimserim. 1990'lı yılların başından beri insan haklarıyla ilgili olarak Türkiye'de çalışma yapılıyor. Sivil toplum kuruluşlarının, insan haklarından sorumlu bazı devlet bakanlarının, Sema Pişkinsüt başkanlığındaki TBMM' inceleme komisyonunun çalışmaları, bizim eğitimlerimizle birlikte bazı insan hakları ihlallerinin azalmasını, neredeyse ortadan kalkmasını sağladı. Ama bu arada yeni ihlal biçimleri ortaya çıkıyor. İnsan haklarının örgün ve yaygın etik eğitimine hiç ara vermemek gerekir.

İnsan hakları üzerinde düşünmemizde bile sorun olduğunu söylüyorsunuz. 'Muamele gören' üzerinden değil, 'muamele eden' üzerinden düşünmemiz gerektiğini anlatıyorsunuz. Nedir bu ayrım?

Ben bunu özellikle insan hakları eğitimi için söylüyorum. Bugün yaygın olan kabule göre insan hakları eğitiminin amacı, kişilere haklarını öğretmektir, ki onları talep edebilsinler. Ama siz insanlara insan haklarını değil de 'kendi' haklarını öğretirseniz, insanlar kolayca hakları ile çıkarlarını karıştırır.

Nasıl yapmalı peki?

Bir insana insan haklarını ve bu hakları nasıl koruyacağını öğrenmesine yardımcı olursanız, başkalarının insan haklarını iş başında korumayı da öğrenir. Kendi haklarını korumaya ihtiyacı olursa, onları da korur. İnsan haklarını iş başında korumak her insanın işidir. Kamu görevi ise her şeyden önce insan haklarını koruma görevidir. İş başında insan haklarının nasıl korunabileceği, öğrenilebilecek bir şeydir, ama fiilen koruyup korumamak kişiye kalır. Başımıza gelenleri engellemek elimizde değil, ama bir yaptığımızı yapıp yapmamak genellikle elimizdedir. Bunu için insan hakları eğitimini, sizin ifadenizle, muamele edenin üzerinden düşünmemiz gerekir

Bazen umutsuzluğa düştüğünüz, "Bu ülkeden hiçbir şey olmaz" dediğiniz oluyor mu?

Hayır, olmuyor. "İnatla umutluyum" demiştim. İçimizi karartan şeyler yanında, içimizi açan şeyler de oluyor. Bir arkadaşımın ifadesiyle 'insanoğlu insan' lar da var. Ve bunlar dünyamızı ayakta tutuyor.

Peki nasıl 'insanca' yaşarız?

Bu iki cümleyle cevaplanacak bir soru değil. İnsanca yaşamanın çok temel bir ögesini söylemekle yetineyim; bunun için de Kant'ın ilgili sözüne başvurayım. Başka insanlarla ilişkilerimizde 'kendimizi ve başkasını yalnızca bir araç olarak değil, aynı zamanda bir amaç olarak' görerek eylemde bulunmak... Ben kendi dilimle bunu şöyle dile getiriyorum: Ben size bir şey yaparken, onu sizin için yapmış olmak, bana bir şey dönsün diye yapmamak. İşte etik eğitimi ve değerler eğitimi bunu amaçlamalı. Yolu da kültürel değer yargılarını öğretmek değil, eğitilene değer ve değerlerin felsefi bilgisiyle donatmaktır.